

Átláthatatlanul, gyenge felügyelet mellett költik az adóforintokat a kormányok a legújabb felmérés szerint

Nyugtalanítóak az eredmények, különösen, hogy a kormányok költségekbe kezdenek a világjárvány megfékezése érdekében

Washington, 2020. április 29

Miközben a kormányokat világszerte hatalmas kiadásokba hajszolja a világjárvány, az International Budget Partnership (IBP) legfrissebb Open Budget Survey (OBS) felmérése aggasztó okra világít rá: a vizsgált 117 kormány 80%-a elmarad a megfelelő költségvetési átláthatóság és felügyelet nemzetközileg elfogadott szintjétől.

A felmérés alapján a kormányok sokszor nem teszik közzé a költségvetési kulcsdokumentumokat, amelyekben érthetően megindokolnák költségvetési intézkedéseiket, döntéseiket és elvárt eredményeiket. Minden kormánynak nyolc költségvetési kulcsdokumentumot kellene nyilvánosságra hoznia, de a szükséges dokumentumok harmada nem elérhető.

„A világjárvány egyértelműen gyors és határozott lépéseket kíván, de emellett is szükséges a költségvetési átláthatóság, a nyilvánosság bevonása és a költségvetés szigorú felügyelete” – monda Warren Krafchik, az IBP ügyvezető igazgatója. „Miközben a kormányok a jelenlegi súlyos közegészségügyi veszélyhelyzetre reagálnak, a költségvetéseknek nyitottnak és átláthatónak kell maradniuk, és a kormányzatoknak biztosítaniuk kell a nyilvánosság részvételét a költségvetés tervezési és végrehajtási szakaszában.”

Az IBP és más szervezetek kutatásai bizonyítják, hogy a nyitott költségvetések ígéretes utat nyújtanak a társadalmi és gazdasági előrelépéshez. Visszálíthatják a kormányba vetett bizalmat és megerősíthetik a lakosság és az őket kiszolgálni hivatott közintézmények meggyengült kapcsolatát.

„A válság egy olyan időszakban bontakozott ki, amikor az emberekben jelentős frusztráció gyülemlett fel az erőteljes társadalmi egyenlőtlenségek és az ezeket kezelő kormányzati válaszok hiánya miatt” - figyelmeztetett Krafchik. „A közbizalom tovább erodálódhat, ha a kormányok nem kezelik hatékonyan a járványügyi helyzetet és önkényes vagy egyes érdekcsoportokat előnyben részesítő döntéseket hoznak.”

Bár a legfrissebb Open Budget Survey a járvány megjelenése előtt készült, tanulságos helyzetjelentést ad 117 ország kormányainak költségvetési gyakorlatairól az információk közzététele, a nyilvánosság számára a költségvetési folyamat során nyitva álló lehetőségek, valamint a hatékony fékek és ellensúlyok vonatkozásában.

Éllovasok és lemaradók

„A felmérés eredményei alapján éllovasokról és lemaradókról beszélhetünk” - jelenti ki Vivek Ramkumar, az IBP szakmai igazgatója. „Egyértelmű, hogy sok kormány nem teljesíti a nemzetközileg elfogadott minimális elvárásokat. Jó hír viszont, hogy az az átláthatóbb, nyilvánosság felé nyitott és részvételt biztosító gyakorlatokat megvalósítók jelentős hasznokhoz jutnak és jó példájuk mások számára is mutatja az utat. Mindenki meg *tudja* tenni, és aránylag gyorsan.”

Az OBS a **költségvetés átláthatóságát** a nyolc költségvetési kulcsdokumentum elérhetősége és információtartalma alapján értékeli. Ezen dokumentumok közzététele nemzetközileg elfogadott követelmények alapján valamennyi kormány felé elvárás. Egészen pontosan a felmérés azt vizsgálja, hogy a dokumentumok időben elérhetőek-e online és tartalmuk teljesszerű-e.

- Az átláthatósági pontszám világszintű átlaga 45 pont a 100-ból, elmaradva a 61 pontos határtól, ami a megalapozott költségvetési vitához szükséges információk szintjét jelzi.
- 31 kormány érte el vagy haladta meg a 61 pontos határt, bizonyítva, hogy a cél elérhető. Ezt a követelményt változatos háttérű kormányok teljesítették: az elmúlt két felmérésben elérte a 61 pontot Guatemala, Indonézia, Kirgizisztán és Ukrajna.
- A világ hét régiójából hatban található átlátható költségvetéssel rendelkező ország.

A **nyilvánosság részvételének** értékelése a költségvetési folyamat során a civil szervezetek, lakosság részére biztosított hivatalos lehetőségeket, amelyeken elmondhatták véleményüket, vette figyelembe.

- A nyilvánosság részvételének világszintű átlaga elkésztő: mindössze 14 pont a 100-ból.
- Azonban itt is találhatóak pozitív példák, hogy mit lehet elérni. A mexikói kormány „társadalmi számvevők” rendszerét hozta létre, amely során a hátrányos helyzetű közösségeket érintő programokat az érintettekkel álló bizottság felügyeli. Egy merész kísérletben Új-Zéland kormánya nemrég a lakosok véleményét kérte első „jól-léti” költségvetése megalkotásához. A költségvetésben előírtak szerint az újonnan megjelenő kiadási tételek öt célt szolgálnak: a mentális egészség javítása, a gyermekjólét fejlesztése, a bennszülött lakosok támogatása, termelékeny nemzet építése, valamint beruházás az országba, mint például jobb egészségügyi ellátás biztosítása.

A **költségvetési felügyelet** alatt a törvényhozás és az állami számvevőségek költségvetési folyamatban betöltött szerepét értékeltük.

- A 100-as skálán elért 61 pont megfelelő felügyeletnek tekinthető.
- A felmérésben részt vevő 117 országból 34-ben volt megfelelő a törvényhozó hatalom felügyelete, 71-ben a számvevőséké, de mindössze 30-ban mindkettő.

„A nyitott költségvetési rendszerek önmagukban nem oldják meg a járvány okozta problémát. De megerősíthetik a kormány és az emberek közötti kapcsolatot és hozzájárulhatnak a közszolgáltatások minőségének javulásához. Arra kérjük a kormányokat, hogy mutassák ki elkötelezettségüket az átláthatóság és a nyilvánosság bevonása irányába, valamint gyorsítsák fel eddigi előrehaladásukat.” – mondta el Sally Tolbert, az IBP programvezetője és a globális jelentés vezető szerzője.

„Több mint egy évtizede figyeljük ezeket a mutatókat és folyamatos, de fokozatos előrelépést tapasztalunk.” – hívta fel a figyelmet Ramkumar. „Ugyanakkor az érdekeltek közös és összehangolt erőfeszítéseire van szükség, hogy a kormányok időben elérjék a költségvetési átláthatóság megfelelő szintjét, hogy teljesíthessék az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljait vagy a párizsi klímaegyezményben vállalt célokat, nem is szólva arról, hogy biztosítsák országukban a felügyeleti rendszert a következő válság leküzdéséhez. Ennek érdekében az IBP cselekvésre hívja az érintett civileket, vállalkozásokat, donor országokat és kormányokat, hogy együttműködésükkel gyorsítsák fel a nyitott költségvetés felé történő előrehaladást.”

Az IBP 2006-ban annak céljával indította el első felmérését, hogy mindenki, különösen a hátrányos helyzetben lévők, lehetőséget kapjon arra, hogy megértse és hatással lehessen arra, hogyan szedi be a kormány a költségvetés forrásait és mire költi el, hiszen ez mindenkinek a pénze. A felmérés adatait két évente független, civil költségvetési szakértők gyűjtik össze, akik nem lekötelezettjei semelyik nemzeti kormánynak. Megállapításait névtelen szakértők véleményezik és az értékelt kormány képviselői is lehetőséget kapnak a véleményezésre.

Az International Budget Partnership egy nonprofit közgazdászokból, jogászokból és politikai elemzőkből álló szervezet, amelynek célja annak biztosítása, hogy a kormányok felelősen kezelik a közpénzeket. Szorosan együttműködik több mint 120 országban lévő helyi partnereivel, hogy hozzájáruljon, hogy minden ember, különösen a hátrányos helyzetben lévők megérthesse és befolyással lehessen arra, miből áll össze a költségvetés bevételi oldala és mire költik azt el, hiszen ez közösen mindenki pénze.

A teljes riporthoz látogasson el az alábbi oldalra:

<https://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/Open-Budget-Survey-Report-2019.pdf>

További információkért keresse fel az IBP oldalait:

<https://www.internationalbudget.org/>